

Олена ВОСКОБОЙНІКОВА-ГУЗЄВА

Теорія і практика бібліотечної справи у ХХІ столітті (новий фаховий збірник)

Палітра фахових видань бібліотечної галузі країн СНД розширюється майже кожного року. Інтенсивність розвитку практичної та теоретичної сфер бібліотечно-інформаційної діяльності, необхідність постійного професійного спілкування, обміну думками і реальним досвідом є визначальними чинниками цього процесу. Продовженням традицій журналу «Библиотековедение» (Російська державна бібліотека (РДБ), Москва) є знайомство читачів з інформативними та пізнавальними статтями з актуальних проблем бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, організації діяльності і міжнародного співробітництва бібліотек, фахової освіти та вихід у світ нового науково-практичного збірника як додатка до цього часопису.

З появою нового фахового видання на сторінках першого випуску бібліотечну громадськість привітав начальник відділу бібліотек Міністерства культури Російської Федерації Є. Кузьмін. До спільного вирішення практичних питань зі створення сучасної інтегрованої бібліотеки, збереження культурного надбання для майбутніх поколінь та багатьох інших завдань розвитку сучасної бібліотечно-інформаційної сфери закликав у своєму зверненні В. Федоров, генеральний директор Російської державної бібліотеки. Платформою для обміну досвідом між фахівцями сьогодні стають численні конференції, наради та семінари, під час яких перетинаються бібліотечна теорія і практика, визначаються нові проблемні питання, пропонуються інноваційні підходи і шляхи їх вирішення.

Ідея створення нового науково-практичного збірника «Бібліотечна справа – ХХІ століття» як додатка до періодичного видання з 50-річним стажем виникла у зв'язку з надходженням до редакції великої кількості матеріалів практичного, методичного характеру, що зазначено у вступній статті І. Самікіної (гол. ред. журналу «Библиотековедение»). Мета заснованого видання – стати корисним оновленням бібліотек, допомогти поширенню нового бібліотечного досвіду в нових реаліях. Засновники і укладачі збірника вважають, що саме такі матеріали, з огляду на їх новизну і практичну значущість, варто пропонувати для ознайомлення бібліотечній громадськості.

За структурою кожен випуск збірника складається з передмови та трьох тематичних розділів: «Теорія і прак-

тика: точки перетину», «Досвід: пошуки, знахідки», «Інформаційні ресурси». Таку структуру дотримано у всіх трьох випусках.

У першому випуску збірника¹ (наук. ред. І. Ганицькая, канд. пед. наук) у розділі «Теорія і практика: точки перетину» представлено публікацію найбільш значущих доповідей і повідомлень Всеросійської науково-практичної конференції «Національні бібліотеки суб'єктів Російської Федерації: координація та взаємодія», яку було присвячено широкому спектру проблем функціонування національних бібліотек (Іжевськ, 2001). У матеріалах 24 статей цього розділу висвітлено роль національних бібліотек у відродженні національних культур народів Росії, обслуговуванні національних діаспор у регіонах Російської Федерації, правове забезпечення їх розвитку, сучасний стан міжнаціональної книжкової культури та видавничої політики в Росії, питання участі бібліотек у процесі національної освіти населення, взаємодію федеральних бібліотек і національних бібліотек у галузі науково-дослідної діяльності, засади та практичну реалізацію формування систем розподілених бібліотечних фондів, системи національної бібліографії, федеральної програми «Пам'ять Росії».

Розділ другий цього випуску вмістив ряд статей, присвячених місцю шкільної бібліотеки в освітньому просторі регіону (Л. Проніна, Н. Мощенко), визначенню шляхів взаємодії бібліотеки і школи (С. Салтикова), основним напрямом інноваційної діяльності бібліотек регіону (С. Антоненко), питанням професійної самосвідомості бібліотекарів та взаємовпливу успішної кадрової політики та інноваційних процесів у бібліотеці (О. Щербакова, Л. Ігнатова) тощо.

У розділі «Інформаційні ресурси» представлено підготовлений спеціалістами відділу довідково-бібліографічного обслуговування РДБ список «Вища освіта в Росії» (1985–2001 рр.), до нього включено бібліографічні описи 411 джерел російською мовою.

У другому випуску збірника² «Бібліотечна справа – ХХІ століття» (наук. ред. Н. Хахалева, канд. пед. наук,

¹ Библиотечное дело – ХХІ век: Научно-практический сборник / Рос. гос. б-ка; Науч. ред. И. И. Ганицкая. – М., 2002. – Вып. 1. – 292 с. (Прил. к журн. «Библиотековедение».)

² Библиотечное дело – ХХІ век: Научно-практический сборник / Рос. гос. б-ка; Науч. ред. Н. И. Хахалева. – М., 2002. – Вып. 2. – 263 с. (Прил. к журн. «Библиотековедение».)

Воскобойнікова-Гузєва Олена Вікторівна, канд. іст. наук, с. н. с. НБУВ.

директор по бібліотечних ресурсах РДБ) у розділі «Теорія і практика: точки перетину» вміщено матеріали Все-російської науково-практичної конференції «Стратегія комплектування і депонування документів бібліотечно-інформаційного фонду Російської Федерації» (2001). Основні проблеми, що обговорювалися учасниками конференції, та, відповідно, знайшли своє висвітлення на сторінках даного видання, стосувалися визначення стратегічних і тактичних підходів до формування національного розподіленого фонду в бібліотеках-депозитаріях федерального і регіонального рівнів, аналізу і практичної реалізації проектів, що регулюють функціонування нової системи депонування документів, зокрема, «Положення про депонування документів бібліотечно-інформаційного фонду РФ», «Типове положення про федеральний окружний репозитарій», «Положення про внутрішньодержавний книгообмін бібліотек РФ», «Положення про організацію продажу книг та інших документів, що виключені з фондів бібліотек».

У цьому розділі матеріали згруповано за темами: «Формування розподіленого депозитарного фонду», «Формування репозитарного фонду», «Перерозподіл документів, що виключено з бібліотечних фондів». Завершується розділ Підсумковим документом конференції. Загалом 28 авторитетних фахівців поділились своїми думками і досвідом з означеної тематики у 23 статтях. Так, розглянуто питання взаємодії універсальних бібліотек регіонального і федерального рівнів (С. Шпанцева, Р. Богачева, Г. Калініна), проблеми комплектування державного архіву фоновими документами (В. Коляда), аудіовізуальними документами (Л. Запрягаєва, Р. Моїсєєва), розвитку системи депонування неопублікованих документів (О. Кирилова, Ю. Гріханов), місце і роль академічних (І. Беляєва, О. Федотова) та центральних регіональних бібліотек (О. Букресв) у системі державного репозитарного та депозитарного збереження тощо.

Зокрема в статті Н. Хахалевої розглянуто перспективи розвитку національної системи депонування документів як системної взаємодії депозитаріїв різних рівнів та призначення (архівних і бібліотечних, федеральних і регіональних, універсальних і спеціальних, профільних), передбаченого законодавством, формування мережі репозитаріїв (кооперативних сховищ бібліотек федерального округу), що здійснюють перерозподіл і концентрацію у мінімальній кількості примірників маловикористовуваних видань. Суттєвою складовою цього процесу визначається схема максимального використання інформаційних технологій задля концентрації в Національному бібліотечно-інформаційному центрі «LIBNET» фактичної інформації для формування єдиної бази даних латуні депозитарних фондів російських бібліотек і зведеного каталогу видань, що виключаються з фондів бібліотек. У матеріалі Н. Тихомірової (зав. сектору Російської національної бібліотеки) розглянуто актуальне питання і для українських бібліотекознавців – досягнення максимальної повноти фонду національної бібліотеки в аспекті автоматизованої технології; фахівців ознайомлено з принципово новою моделлю формування системи основ-

них фондів першим примірником вітчизняних видань, даними про перерозподіл дублетних видань обов'язкового примірника творів друку тощо. На підставі аналізу світового досвіду основи формування репозитарного фонду Російської Федерації висвітлено в матеріалах Н. Захарової (зав. сектору РДБ), особливо наголошено на критеріях відбору документів у репозитарій, актуальності організації асоціацій депозитарних і репозитарних бібліотек.

У другому розділі цього випуску, який присвячено обміну досвідом роботи, знайомлять читачів зі своїми знахідками працівники бібліотек низки регіонів Російської Федерації. Продовжено обговорення проблем взаємодії бібліотеки і освіти, діяльності дитячої бібліотеки в сучасних умовах, використання фондів Національної бібліотеки Республіки Бурятія, відродження національних традицій розвитку культурно-історичного краєзнавства тощо. На відміну від першого випуску збірника, у другому матеріалі цього розділу представлено більшою кількістю публікацій, виокремлено тематичні комплекси, зокрема стосовно нових підходів у методичній допомозі бібліотекам освітніх закладів; досвіду організації роботи творчих об'єднань учнівської молоді на базі бібліотек.

Заклучна частина цього випуску знайомить користувачів зі систематизованим списком «Словники мови російських письменників (1922–2001 рр.)». Зокрема включено словники мови таких авторів, як А. Ахматова, О. Блок, Й. Бродський, М. Гоголь, М. Горький, Ф. Достоевський, С. Єсенін, В. Маяковський, В. Набоков, Б. Пастернак, О. Пушкін.

У третьому випуску³ (наук. ред. Н. Шавиркіна, канд. іст. наук, зав. сектору РДБ) перший розділ містить як статті з питань, що обговорювалися на «круглому столі» (лютий 2002 р., РДБ) щодо проблем гармонізації міжнародної та російської статистики бібліотек, так і спеціально підготовлені публікації з проблем бібліотечної статистики в умовах формування нової парадигми управління бібліотечною діяльністю. Питання вдосконалення структури бібліотечної статистики, розвиток системи і форм статистичної звітності на різних рівнях, уточнення типології об'єктів статистичного стеження, номенклатури показників та одиниць обліку, уніфікації методів збору та обробки статистичних даних розкриваються авторитетними вченими, управлінцями, фахівцями бібліотечної галузі. Надано також практичні рекомендації.

Теоретично і практично значимими вбачаються статті директора з інформатизації РДБ О. Віслога «Завдання бібліотечної статистики на сучасному етапі», Є. Фенелова (пров. наук. співр. РДБ, канд. пед. наук) «Бібліотечна статистика як фактор управління: стан і проблеми вдосконалення» та практичні рекомендації цього ж автора для засновників та керівників ЦБС «Як на підставі статистичних даних і норм оцінити стан бібліотечної

³ Библиотечное дело – XXI век: Научно-практический сборник / Рос. гос. б-ка; Науч. ред. Н. А. Шавыркина. – М., 2002. – Вып. 3. – 272 с. (Прил. к журн. «Библиотековедение».)

справи в сільському районі та визначити пріоритети на майбутнє». Також практично корисним видається систематизований список літератури «Бібліотечна статистика», що був підготовлений фахівцями РДБ до засідання «круглого столу». Він містить 67 анотованих бібліографічних описів російської та іноземної літератури, охоплює питання загальної статистики вітчизняних бібліотек, статистику окремих вітчизняних та зарубіжних бібліотечно-інформаційних установ.

Варта уваги стаття нашого білоруського колеги Р. Мотульського (декана факультету бібліотечно-інформаційних систем Білоруського державного університету культури, канд. пед. наук, доцента) «Бібліотечна статистика: проблеми та вирішення», у якій висвітлено всі рівні здійснення та стандартизації бібліотечної статистики від міжнародного до регіонального (державного, національного), представлено досвід діяльності комітету зі стандартизації Білоруської бібліотечної асоціації з розробки національного стандарту з бібліотечної статистики.

У другому розділі третього випуску традиційно вміщено статті фахівців бібліотечної справи з різних регіонів Російської Федерації. Так, проблемам соціально-психологічної адаптації бібліотекарів у сучасних умовах присвячено статтю Л. Алексєєвої. В умовах формування в Росії єдиного інформаційного простору особливої актуальності набувають питання реалізації можливостей бібліотек системи початкової і професійної освіти у вирішенні соціальних проблем молоді (О. Вінниченко, О. Міщенко), інформаційно-правової підтримки бібліотеками малого і середнього бізнесу (Н. Полетаєва), ста-

ну бібліографії регіональних видань (О. Маслова) тощо. Привертає увагу бібліотекознавців-практиків публікація методичних рекомендацій з розробки нормативно-планових бібліотечних документів (Ю. Іпатов).

Завершує випуск список книг і журнальних статей, присвячених історії і сучасному стану російських маєтків, проблемам їх збереження та відродження.

Як бачимо, колектив укладачів нового науково-практичного збірника дотримується свого задуму – давати корисні матеріали практикам, що підготовлені на високому науковому рівні. На нашу думку, справа ця необхідна і буде гідно оцінена українськими фахівцями – як практиками, так і дослідниками. Звичайно, ще попереду розширення тематичного спектра розділу «Інформаційні ресурси», можливе залучення до публікації у розділі з обміну досвідом бібліотечних спеціалістів країн СНД. Оскільки попри наявні офіційні кордони співробітництво триває, проблеми, що вирішуються колегами у близькому зарубіжжі, дуже схожі з нашими, і взаємообмін досвідом є питанням надзвичайно актуальним.

Перші три випуски науково-практичного збірника «Бібліотечна справа – XXI століття» вже представлені у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної парламентської бібліотеки України і чекають на ознайомлення та впровадження раціональних практичних думок українськими бібліотекарями. З анонсами наступних видань збірника можна ознайомитися на Інтернет-сайті Російської державної бібліотеки за адресою: <http://www.rsl.ru> та <http://www.edd.ru>.

ЮВІЛЕЇ

Ніна Михайлівна Кудряшова

(До 75-річчя від дня народження)

Науково-методична бібліотечна комісія Міністерства освіти і науки України вітає Ніну Михайлівну Кудряшову з 75-річчям.

Ця надзвичайна жінка, що піввіку віддала улюбленій бібліотечній справі, зараз очолює бібліотеку Криворізького технічного університету.

Ніна Михайлівна Кудряшова народилася 29 березня 1928 року в селі Шестерня Широківського району Дніпропетровської області. Свою трудову діяльність розпочала після закінчення Херсонського культурно-просвітницького технікуму (1947 р.), працюючи завідувачкою бібліотеки у місті Марганець. Згодом заочно закінчила Ленінградський державний інститут культури та Миколаївський державний педагогічний інститут.

З 1952 року і до сьогодні Ніна Михайлівна – беззмінний директор бібліотеки Криворізького технічного університету.

Ніна Михайлівна – цілеспрямована, енергійна і вдумлива людина. Завдяки її вмілому керівництву та розумінню фахових проблем маємо одну з найкращих бібліотек вищих навчальних закладів Дніпропетровської області. Багато років вона брала активну участь у роботі Науково-методичної бібліотечної комісії, зробивши вагомий внесок у розвиток бібліотечної практики.

Керівництво університету високо цінує Ніну Михайлівну як досвідченого фахівця та вмілого організатора великого бібліотечного колективу. Указом Президії Верховної Ради СРСР її нагороджено